

België-Belgique
P.B.
1020 Brussel 2
1/1475

Laca Tijdingen

Driemaandelijks tijdschrift van LACA.
Geschied- en Heemkundige Kring van Laken

Jaargang 11 – Nummer 2 – december 1999

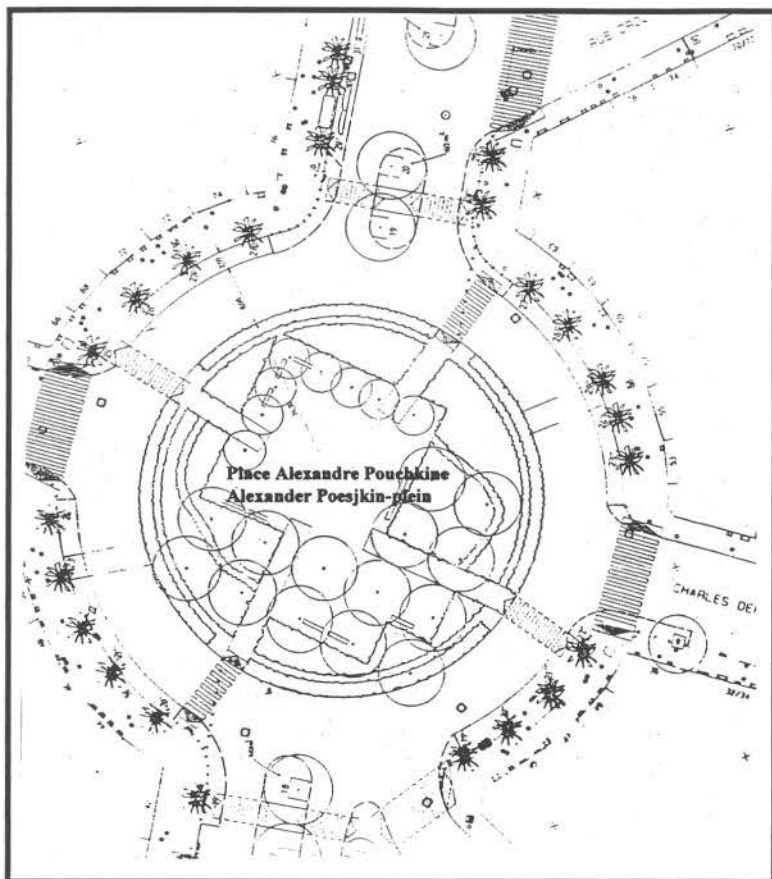
Laken



Wapen van de Koninklijke
Residentie Laken
Koninklijk Besluit van 20 april 1857

Verantwoordelijke uitgever:
Leon Candau, Rode Kruislaan, 15, 1020 Brussel, tel. 02/268.69.58
Afgiftekantoor : 1020 Brussel 2

1. - POESJKINPLEIN - LAKEN



Halverwege de Emile Bockstael-laan, richting centrum, tussen gemeentehuis en spoorwegbrug, werd eertijds een rotonde aangelegd, kruispunt van diverse straten. Dit "kind zonder naam" dat er nogal vrij lange tijd onverzorgd bij lag, onderging eindelijk een heilzame "facelift" gelijktijdig met de herschikking van de laan in 1994.

Op voorstel van de toenmalige schepen G. Levacq ontwierp de Dienst Groene Ruimten van de Stad Brussel een nieuw grondplan. De ondernemer Joly uit de Brusselse regio voerde de werken uit. Zo ontstond een rustig plantoen, afgesloten van het hectische verkeer, een contrapunt te midden van aaneengesloten gevelrijen.

Dit wordt duidelijk aangetoond op de hierboven afgedrukte plattegrond. Zulke eilandjes hunkeren ernaar om met een kunstwerk opgesmukt te worden. Een gelukkig toeval bespoedigde deze verzuchting.

In 1999 werd het tweehonderdste geboortjaar van Alexander Poesjkin (1799 - 1937), wereldwijd door de Unesco herdacht. In Nederland kwamen zopas enkele verzamelde werken, novellen en gedichten van Poeskin, ook wel de "*Zon van de Russische literatuur*" genoemd, in vertaling op de markt. Vooral de merkwaardige biografie, samengesteld door Hans Boland, trok onze aandacht ("*Russische Zon*" - Amsterdam). Dit boek dat wij onze meer nieuwsgierige lezers ten zeerste aanraden, behandelt uitvoerig het bewogen leven van de kunstenaar en de vele facetten van zijn rusteloze ziel.

Eveneens in Brussel zou deze viering niet onopgemerkt voorbijgaan, integendeel, ze zou zelfs een meerwaarde toevoegen aan de besproken rotonde die zich op het territorium van de oude gemeente Laken bevindt. Een in brons gegoten beeld van Alexander Poesjkin, vervaardigd door Georgy Frangulyan, werd door de Russische Federatie aan de stad Brussel geschonken en hier te Laken, op 30 september 1999 tot monument verheven. De rotonde zelf kreeg op die dag ook een naam : Alexander Poesjkinplein.

Uitgenodigd door de dienst Schone Kunsten van de Stad Brussel nam ik als vertegenwoordiger van LACA aan deze plechtigheid deel en hield er enkele onvergetelijke indrukken aan over.

Eerst werden toespraken gehouden door de heren F.-X. de Donnea, Burgemeester, L. Michel, Minister van Buitenlandse Zaken en S. Kislyak, Ambassadeur van de Russische Federatie in België. De Burgemeester benadrukte als gastheer de goede betrekkingen tussen beide steden : Brussel en Moskou. Dit initiatief, zo beklemtoonde hij in de loop van zijn betoog, past perfect in het kader van de stadsverfraaiing en de verbetering van het leefmilieu van de plaatselijke omwonenden. Minister Michel van zijn kant weidde even uit over de diepere betekenis van Poesjkin, niet alleen als dichter, romancier en ambtenaar met een uigesproken vrijheidsdrang, maar tevens als voorvechter van de Russische taal. Van hem, zo stelde hij, stamt de uitspraak dat hij Goethe en Shakespeaere boven de bijbel verkoos ! Ook vermeldde hij het feit dat Poesjkin tijdens de woelige septemberdagen in 1830 zijn morele steun verleende aan de Belgische oproerlingen. Zo drong hij er toen bij Tsaar Alexander I op aan een goed bewapend contingent naar onze gewesten te sturen om samen met de revolutionairen het Hollandse Leger tot aftocht te dwingen.



De simultaan door een tolk vertaalde toespraak van Ambassadeur Kislyak getuigde van een grote sympathie voor ons Land en de goede relaties tussen beide Staten.

De omvang van de voor deze gelegenheid opgekomen Russische delegatie waaronder zelfs een groot aantal hogere officieren van diverse machten in uniform, maakte diepe indruk. Toen echter het polyfone koor van de stad Izjevsk een krachtig volkslied aanhief dreef ook onze rusteloze geest in oostelijke richting. Slavische klanken riepen beelden op van weidse natuurtaferelen, uitgestrekte zilveren berkenbossen, oprijzend uit een mosgroene bodem waarop ontelbare gele paasbloemen zachtjes heen en weer wiegden in de wind ... terwijl dit spektakel baadde in de gloed van een rode ondergaande zon.

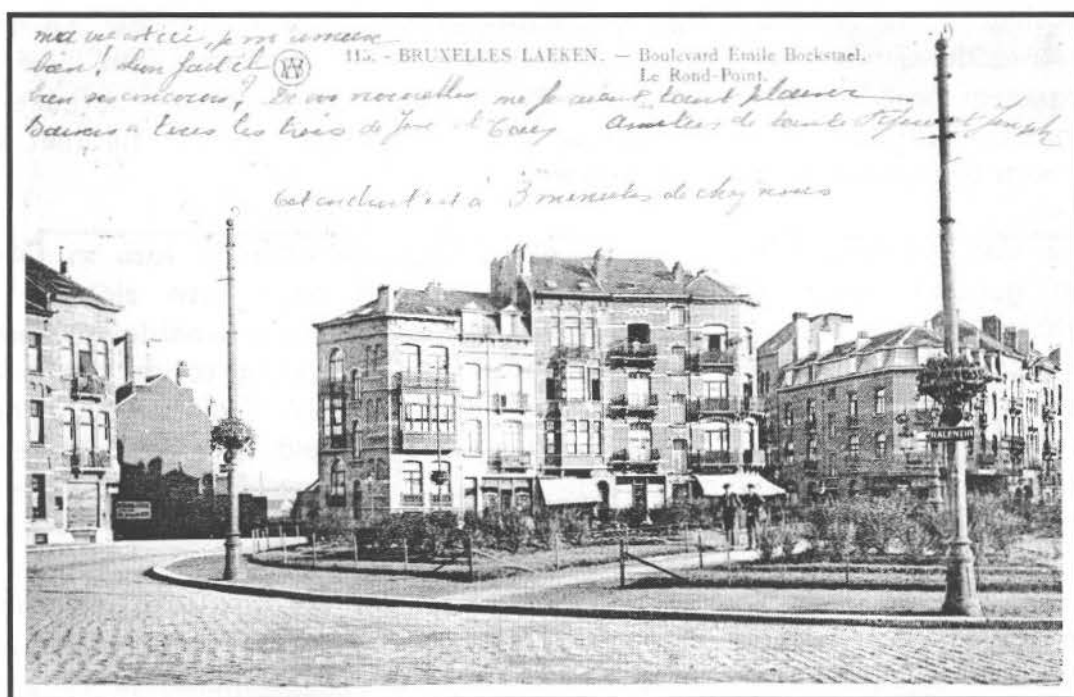
Enkele biografische gegevens over de gerenommeerde beeldhouwer werden ons ter plaatse welwillend door een donkerogige hostess aangeboden.

Georgy Frangulyan, in 1945 geboren in Thilissi (Rusland), studeerde in 1969 af aan de Stroganov-Hogeschool voor Kunst en Industrie in Moskou. Sinds 1967 worden zijn creaties regelmatig in binnen- en buitenland tentoongesteld en werden tijdens internationale beeldhouwwedstrijden bekroond met diverse prijzen in Hongarije, Polen en Italië.

Een aantal van zijn monumentale en decoratieve composities werden in steden van Rusland maar ook in die van Hongarije en ... België geplaatst.

In 1990 werd ook zijn "*Kruisweg*" gekozen voor de Sint-Franciscuskathedraal in Ravenna en gewijd door Paus Johannes Paulus II. Meerdere werken van Frangulyan zijn opgenomen in de vaste collecties van de Galerie Tretriakov, het federale museum voor schilderkunst, het Poesjkinmuseum voor Schone Kunsten en andere musea in Rusland, Bulgarije en Hongarije. Diverse beeldhouwwerken werden ook aangekocht door privé-verzamelaars in de Verenigde Staten, Italië, Frankrijk, Zweden en Japan. Frangulyan woont en werkt momenteel in Moskou.

En waar vinden wij nog meer werk van Frangulyan in België terug ? In 1998 werd door de Ambassade van de Russische Federatie een bronzen kunstwerk van de hand van voornoemde beeldende kunstenaar aan de Stad Antwerpen geschonken, voorstellend de figuur van Peter de Grote. Het werk bevindt zich sedertdien op de hoek van de Kloosterstraat en de Riemstraat in het stadscentrum.



Oude prentbriefkaart uit de verzameling van E. Christiaens, voorstellend de rotonde nu ongeveer tachtig jaar geleden. Bemerkt de mooie lantaarnpalen rondom het plantsoen. De bedding van de buurtspoorweg naar Grimbergen, Londerzeel en Wemmel trok toen nog geen scheidingslijn dwars door het bevallige stadstuintje. Met de uitbreiding van het openbaar vervoer en het wegverkeer boette de rotonde meer en meer aan aantrekkelijkheid in.

De herinnering aan de hierboven beschreven gebeurtenis in Laken zal ons als bevoorrechte getuige bijblijven. Is het niet zo dat op deze dag een bijkomende solsleutel getekend werd op de notenbalk van het "*internationale Laken*" !

2 - EERSTE REACTIES OP HET THEMANUMMER

A. Nauwelijks hadden de Lakense postbodes hun distributieronde beëindigd of een trouw LACA-lid, met name mevrouw Rosine Van Hemelrijck, stuurde ons reeds een signaaltje. Hoewel wij, rekening houdend met de locale demografische aardverschuiving die gedurende jaren een niet aflatend deficit van rasechte Lakenaars veroorzaakte, geen al te grote verwachtingen koesterden omtrent het recupereren van getuigenverhalen, heeft haar reactie ons des te meer vreugde geschonken. We zonden haar een heemkundige inlichtingsfiche die ze nauwkeurig invulde. De ontvangen informatie verwerken we graag tot een leesbaar geheel. Hartelijk dank mevrouw Van Hemelrijck.

De persoon, uiterst rechts op de derde rij van de groepsfoto : "*Brigade volante des Pompiers-agents de Laeken*", afgedrukt op het extra illustratieblad van het themanummer, werd door mevrouw R. Van Hemelrijck herkend als zijnde haar grootvader ! Het betreft hier een echte Lakenaar : Josse François Van Hemelrijck, geboren in de Kunstenaarsstraat (29 november 1885) en later tot aan zijn dood (15 september 1952) verblijvende in de Sint-Annadreef nummer 74. Het was een man die blijkbaar niet voor enig risico terugschrok want in 1913 zette hij in Laken als zelfstandige een bierhandel op. Aangezien deze zaak tijdens Wereldoorlog I nauwelijks nog rendeerde trad hij toe tot de Lakense pompiersbrigade. Tevens werkte hij tijdens deze moeilijke periode een tijdje als meestergast in de Schaarbeekse brouwerij "*La Vignette*", daarna in de Lakense zuivelfabriek "*Nutricia*" in de Gasstraat. Na de oorlog aarzelde hij niet om opnieuw een bierhandel op gang te brengen.

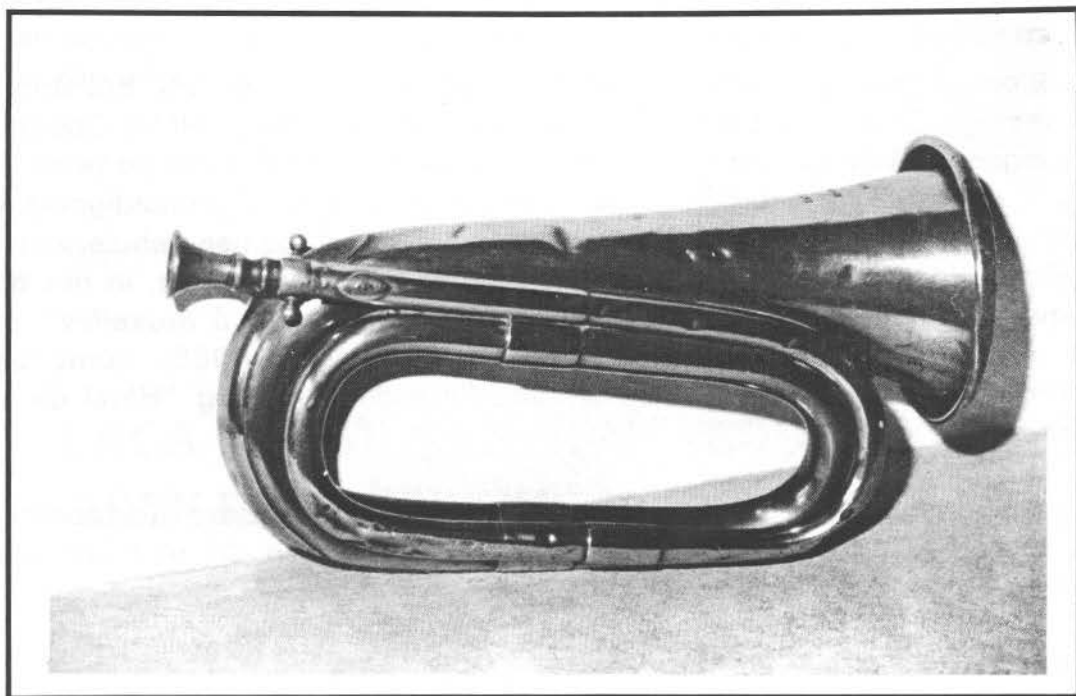
Mevrouw Van Hemelrijck was zeer gelukkig met voornoemde foto in LACA Tijdingen geconfronteerd te worden. Ooit bevond deze foto zich in de familiealbums doch om een of andere reden is die voor haar waardevolle prent zoek geraakt. Zij bezit evenwel meerdere foto's met betrekking tot de bierhandel van Josse Van Hemelrijck. Mocht dit thema ooit in LACA Tijdingen behandeld worden dan kan dit documentatiemateriaal ongetwijfeld een verhelderende meerwaarde opleveren bij de bespreking van een deelaspect van het Lakense commerciële leven, begin twintigste eeuw.

En dat de figuur, waarop per toeval een lichtstraal viel, ook nog een socio-culturele betrokkenheid vertoonde, wordt bevestigd door het feit dat hij zich tijdens zijn schaarse vrije tijd ontpopte tot amateur-toneelspeler, ja zelfs tot regisseur in de toneelkring "*De Maalbeekse Zonen*" en met deze kring een paar maal optrad in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg in Brussel !

Mevrouw R. Van Hemelrijck vulde op eigen initiatief de haar toegezonden heemkundige fiche met een aantal bijkomende gegevens aan. We laten haar nu zelf aan het woord.

"Van mijn tante (dochter van mijn grootvader) kreeg ik nog wat informatie. Aangezien zij in 1916 geboren is gaat het hier echter om vage herinneringen en verhalen die ze later van haar vader hoorde.

- vermoedelijk trad mijn grootvader toe tot deze brigade als vrijwilliger maar niemand kon het met zekerheid bevestigen.
- soms deed mijn grootvader zijn dienst in de kazerne (ex cadettenschool) in de Sint-Annadreef. De aard van deze taak is niemand bekend.
- 's nachts werd er gepatrouilleerd waarbij regelmatig het kerkhof van Laken bewaakt werd en in het bijzonder de grafkelders (mijn grootvader woonde toen vlakbij, in de Kunstenaarsstraat). Om zichzelf tijdens deze nachtelijke tochten op het kerkhof t.o.v. andere dienstdoende collega's te identificeren riepen de agent-brandweelrui "kaboeis" (in het Brussels dialect). Niemand kon mij vertellen waar deze uitroep op sloeg. Misschien heeft het iets te maken met "kabuis-kombuis" wat in de samenstelling kombuispraat "vals gerucht" kan betekenen, maar dit is slechts een gissing van mijnentwege.
- mijn tante herinnert zich nog dat thuis, in de Kunstenaarsstraat, een grote bel hing, die los stond van de eigenlijke deurbel. Hiermee werden de agenten opgeroepen om uit te rukken. Aangezien in die tijd de Kunstenaarsstraat nog niet over elektriciteit beschikte en ik me geen andere zendinstallatie kan voorstellen, vermoeden wij dat iemand snel de ronde van de manschappen deed en aanbelde via deze speciale bel, wellicht zonder op antwoord te wachten. Uit het verschil in geluid zou men dan afgeleid hebben dat het om een alarmoproep ging en men bv in het "hoofdkwartier" verwacht werd.
- Om de bevolking voor eventueel gevaar te verwittigen werd door de agenten op straathoeken en dergelijke op een klaroen geblazen. Toevallig bezit ik deze nog. (koperen klaroen met opschrift D. & P. LEBRUN-R. DE LA PREVOYANCE 23 - Bruxelles). Standaarduitrusting van het korps of persoonlijke uitrusting ? ?



Koperen klaroen in het bezit van mevrouw R. Van Hemelrijck

- *Tot slot weet ik nog dat mijn grootvader in de omgang "stokagent" werd genoemd waarbij de nadruk blijkbaar meer op de functie van politie dan brandweer lag."*

Levert deze eerste contactopname geen brede biografie van bierhandelaar Van Hemelrijck op, noch een dieper inzicht over het reilen en zeilen van de eermalige pompiersbrigade, toch wordt onze kernploeg hierdoor gestimuleerd om de verkregen gegevens verder uit te spitten. Hier komen allicht heel wat zaken aan bod die de heemkundige nieuwsgierigheid sterk aanwakkeren. Anderzijds toont de samenwerking **LACA - Lezerspubliek** op overduidelijke wijze aan dat er nog heel wat interessante herinneringen bij elkaar te sprokkelen zijn. Het zou derhalve prettig zijn in de toekomst de relatiebanden met onze lezers nog nauwer te kunnen aanhalen.

Hoe dan ook, alvast zeer hartelijk bedankt, mevrouw Van Hemelrijck voor uw spontane en hoogst merkwaardige interventie !

B. LACA ontving kort nadien een tweede reactie. De heer G. Vervloesem schreef ons wat volgt : *"Ik wens mijn bewondering uit te drukken voor de bijzondere kwaliteit van dit nummer"*. Dank U, geachte heer, voor deze lovende woorden. Aansluitend gaf de heer Vervloesem een interessante toelichting bij de inleidende tekst van J. Dillen over het Lakense gemeentehuis. Zo stond er geschreven :

"Ook in de gemeenten Schaarbeek en Sint-Gillis heeft met het over hun "Hôtel Communal".

Het was ons uiteraard opgevallen dat in meerdere gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest het gemeentehuis met de benaming "Hôtel Communal" werd aangeduid. Wat wij echter niet vermoedden was het feit dat de term "Hôtel de Ville" in Sint-Gillis gebruikelijk was. Nu ons op deze eigenaardigheid werd gewezen ontdekten wij zelf een postkaart waarop het gemeentehuis van Sint-Gillis afgebeeld staat met als legende "Hôtel de Ville". Meer nog, in het boek : *"Découvrez les Hôtels de Ville et les Maisons Communales à Bruxelles"* van F. Jurion - de Waha, Uit. : Koningboudewijnstichting - 1988, komt bij de bespreking van het gemeentehuis van Sint-Gillis de benaming "Hôtel de Ville" aan bod.

Als achterliggende reden geeft de heer Vervloesem aan dat deze uitzondering het gevolg is van een toestemming, gegeven aan gemeenten die ooit een vesting hadden op hun grondgebied. In dit geval het Fort Monterey.

! Nogmaals hartelijk dank voor deze merkwaardige notitie !

3. - RONDVRAAG



Tijdens een wandeling langs Lakense straten en lanen valt het telkens weer op dat hier in het verleden prachtige herenhuizen gebouwd werden. Spijtig genoeg weten we er zo weinig over. Wie waren de architecten, wie de bouwheren ?

De huidige gelukkige eigenaar van de woning, gelegen in de Prudent Bolslaan nummer 47 nam contact op met LACA in de geruststellende overtuiging dat onze kring hem enig beschikbaar informatiemateriaal zou kunnen verschaffen. Helaas bleven wij een antwoord schuldig.

De woning werd ontworpen door de architect Henri Draps, een niet onbekende naam in de Lakense regio. De factuur van de gevel vertoont duidelijke kenmerken van de art-deco-stijl die na de wereldoorlog I grote opgang maakte.

Het zou ons bijzonder veel genoegen doen langs deze weg wat meer te weten te komen over de levensloop en het werk van hogergenoemd architect. Graag een telefoontje (of briefje) met dank bij voorbaat aan onze leden.

L. Candau

Voorzitter



2000

**LACA WENST AAN ALLE TROUWE
LEDEN EEN GELUKKIG NIEUWJAAR
EN "GOEDE VAART"
VOOR HET NIEUWE MILLENNIUM**

OVER HET THEMANUMMER "HET GEMEENTEHUIS VAN LAKEN"

Met zijn studie over "*Het gemeentehuis van Laken*" in het septembernummer 1999 heeft L. Candau een leemte ingevuld.

Hij vraagt aandacht voor het gebouw.

Bestuurders in hun auto razen er voorbij. Winkelende en flanerende mensen uit de eigen en andere cultuurwereld stappen er achteloos langs.

Het gebouw was groots opgevat, maar verloor verwonderlijk vlug zijn eigenlijke functie. Voor de Lakenaars staat het symbool voor vergane glorie ofwel zien zij er een bevestiging in van de autonomie van het Lakense dorp, tot stedelijke gemeente uitgegroeid en begerig ingepalmd door de hoofdstad. Dat besef van een Lakense identiteit voelt men bij het nalezen van "De Buren van de Koning" waarin de schrijvers over hun Laken spreken, niet over Brussel II. Maar dat "*Gemeentehuis*" van hun "*dorp*" komt bijna niet aan bod. Wel blijft het Emile Bockstaelplein of Gemeenteplein, beter bekend onder de Franstalige benaming, aanvoelen als het centrum van Laken.

Eric de Kuyper verwoordde in "*De Buren van de Koning*" zijn indrukken over het Gemeentehuis zo : "*In het gemeentehuis van Laken was ik nog nooit geweest. Architectonisch is het een twijfelgeval. Het is een soort waardeloze gebouw waarvan je, als het er eenmaal niet meer is, beseft dat het eigenlijk toch waardevol was. Het is iets tussen groots en bescheiden in. Wel enigszins passend bij de "gemeente Laken". Een imposante (?) feest (?)hal, met over twee etages een balkon aan de zijkanten. Het bouwwerk wordt uiteraard ondersteund door smeedijzer en er is een glazen lichtkoepel : niets getuigt van een bijzonder architectonische verfijning. Toch hangt er sfeer. Er hangt ook soeplucht : de keuken is vlakbij. Ik geef me gewonnen. Met kwast en penseel zouden hier wonderen verricht kunnen worden. Maar wie zit hier op wonderen te wachten ?"*

Beschermd monument

Uit teksten van de auteurs L. Candau en J. Dillen in het themanummer vernemen we dat er toch al het een en ander op gang is gebracht.

In 1994 schreef M. Lemesre in het artikel van P. Carrier dat dringende herstelwerkzaamheden nodig waren. Bij een Koninklijk Besluit van 1995 werden bepaalde delen met het vaste meubilair beschermd en in 1998 werden daken hersteld. Het gemeentehuis is tenslotte méér dan de getuige van verloren autonomie. Het is een neorenaissancegebouw met een interessante geschiedenis wat de inplanting van de gemeente betreft, van een bekende architect Bonduelle en met beelden en schilderwerken van gewaardeerde kunstenaars.

L. Candau en J. Dillen breken een lans voor opwaardering. Zij laten door hun studie het gebouw van binnen en buiten kennen : "*Wie niet kent, niet bemint*".

ROYAL SPORT NAUTIQUE DE BRUXELLES

Ter gelegenheid van de viering, in 1990, van haar hondervijfentwintig jarig bestaan, gaf voornoemde roeivereniging een bundeltje uit dat een uitgebreide uiteenzetting bevat van haar ontstaan, haar evolutie en de geogoste resultaten over de jaren heen op sportief vlak.

Verschillende auteurs droegen hun steentje bij in het samenstellen van het bundeltje dat de vereniging situeert in haar historische en geografische context.

De teksten zijn Franstalig, op een uitzondering na, het gaat over een gevalsituatie onder de titel "Ontstaan, institutionalisering en evolutie van de roeisport in België 1858-1987", een bijdrage tot het archief voor de moderne sport (MOSAR), verhandeling aangeboden voor het behalen van licentiaat in de lichamelijke opvoeding door Els Desloovere (o.l.v. Prof. R. Renson).

Wij kregen van de heren Pierre Geismar, huidig voorzitter en Victor De Meyer, verantwoordelijke uitgever, de welwillende toestemming om het artikel te publiceren in LACA Tijdingen, om onze lezers een interessante bijdrage tot de geschiedenis van het culturele en het verenigingsleven in Laken te verschaffen.

Wij stellen het dan ook op prijs hier aan beide heren onze zeer oprechte dank en erkentelijkheid te betuigen.

De hiernavolgende tekst wordt in de oorspronkelijke ongewijzigde versie weergegeven.

1865 : Oprichting van de Sport Nautique de Bruxelles

Vóór 1865 waren te Brussel verschillende kleine groepjes roeiers. Die waren allen ontstaan uit een overeenkomst tussen een aantal personen om samen een roeiboot te kopen, samen te trainen en dan ook een ploeg te vormen. Tussen de verschillende groepjes onderling bestond geen gemeenschappelijke band. Zo waren er bijvoorbeeld "les Riflemen", "les Léopolds", "les Mignons" en "les Croque-Morts".

In 1865 besloten vier Brusselse roeiers, J. en V. Procureur, J. van Roy en R. Smet, na hun terugkomst van een reis naar Frankrijk, waar ze volop geroeid hadden, een vereniging te stichten. Hun doel was de verschillende groepjes samen te brengen zodat de krachten verenigd werden en ernstiger kon getraind worden.

Op 14 augustus 1865 vond de stichtingsvergadering van de Sport Nautique de Bruxelles plaats, met een dertigtal aanwezigen. Op een volgende bijeenkomst werd de bestuursraad aangesteld, met de heer Verstraeten-Demeurs als eerste voorzitter. Reeds van bij haar ontstaan beschikte de vereniging over aanzienlijk veel materiaal, aangezien de verschillende groepjes roeiers die toen bestonden en elk over een eigen boot beschikten, onmiddellijk lid werden. Op het einde van 1865 telde de vereniging reeds een honderdvijftig leden.

De eerste regatta, door de Sport Nautique de Bruxelles georganiseerd, ging door op de Brusselse Groendreef in september 1865. Die kende een groot succes, vooral door de enorme publieke belangstelling, en vanaf dat ogenblik werd de roeisport heel populair bij de Brusselse jeugd.

Het stadsbestuur besloot jaarlijks een subsidie van vierduizend frank (een enorme som geld in die tijd) aan de Sport Nautique toe te kennen, die moest gebruikt worden om regatta's te organiseren. Bovendien schonk het stadsbestuur een terrein aan de roeiclub, gelegen aan de Quai de la Voirie, waar een eerste voorlopige garage opgericht werd, die zou blijven bestaan tot in 1871, het jaar waarin ze vervangen werd door een comfortabeler gebouw.

1868 : de Sport Nautique de Bruxelles organiseerde een intieme regatta te Laken
Reeds van bij haar ontstaan genoot de Brusselse roeiclub interesse vanwege de koninklijke familie. Na de eerste regatta in 1865 besloot Leopold II jaarlijks een 'prijs van de koning' aan de regatta van de Sport Nautique toe te kennen. Ook de graaf van Vlaanderen schonk vanaf toen een jaarlijkse prijs.

In 1868 ontving de Brusselse roeiclub een brief van Leopold II, met de uitnodiging een intieme regatta te organiseren te Laken, op de vijver van het koninklijk paleis. De koning deed dit voor zijn ziekelijke zoon, de Graaf van Henegouwen, die veel plezier had in het kijken naar de roeiers op zijn wandelingen langs de Groendreef.

Op 16 juni 1869 werden de intieme wedstrijden te Laken gehouden en kenden een groot succes. Naar aanleiding hiervan schonk Leopold II een giek voor vier personen die de naam 'Souvenir' kreeg. Bovendien kreeg de Sport Nautique de titel 'société royale' toegewezen en werd dus de Royal Sport Nautique de Bruxelles, wat door de Brusselse bevolking snel afgekort werd tot 'Le Royal'.

Ook hierna bleef de interesse vanwege het koningshuis bestaan. Vaak kreeg de roeiclub, naast de jaarlijkse subsidie van het stadsbestuur, nog een subsidie door Leopold II zelf geschonken ter aanleiding van de organisatie van een regatta, zoals bijvoorbeeld gebeurde in 1876. Toen werd een subsidie van driehonderd frank gegeven voor de inrichting van een internationale regatta. Bovendien was Leopold II een groot liefhebber van de roeisport en woonde vaak regatta's bij. Zo kwam hij bijvoorbeeld in 1882 naar de internationale wedstrijden van de Royal Sport Nautique de Bruxelles kijken.

1869-1877 : Bloeiperiode voor de Royal Sport Nautique

Vanaf 1869 werd het Belgisch skiffkampioenschap georganiseerd, dat ons enige nationaal kampioenschap was tot 1888, wanneer er door de F.B.S.A. een Belgisch Kampioenschap voor de acht met stuurman aan toegevoegd werd.

In de periode van 1869 tot 1876 wonnen de roeiers van de Royal Sport Nautique de Bruxelles dit kampioenschap negen maal op een rij.

In die periode speelde de Brusselse Sport Nautique ook een vrij belangrijke rol in de verspreiding van de roeisport in België, door op verschillende plaatsen roeiwedstrijden te organiseren, zoals te Oostende in 1870 en te Vilvoorde in 1873.

Ondanks de stichting van een tweede vereniging in Brussel, de Union Nautique de Bruxelles, op 1 januari 1874, bleef de oudere roeiclub grote successen behalen. De Union Nautique kende slechts een bescheiden start en het zou duren tot in 1880 voor de vereniging haar doorbraak kende. De Sport Nautique daarentegen behaalde tal van overwinningen, zowel op nationaal als internationaal vlak.

1878 : Een zwaar dieptepunt

In 1878 ontstond binnen de Royal Sport Nautique een enorme onenigheid tussen twee groepen. De eerste groep was die van de stichters, die eerder conservatief waren en aan de bestaande tradities bleven vasthouden. De tweede groep bestond uit een aantal jongeren, die vooruitgang wilden boeken, een aantal nieuwigheden wilden aanbrengen en de roeisport in Brussel meer actief wilden begeleiden. De onenigheid bereikte haar hoogtepunt op de algemene vergadering van 4 mei 1878, toen de Royal Sport Nautique zelfs ontbonden werd. Kort hierna richtte de groep van de ouderen de vereniging opnieuw op maar de groep van de jongeren trok weg. Op 7 mei 1878 kwamen die samen om de stichting van een nieuwe roeiclub te Brussel te bespreken en op 10 mei 1878 ontstond hieruit de Cercle des Régates de Bruxelles.

De nieuwe roeivereniging kende een heel goede beginperiode omwille van twee redenen. Vooraleerst beschikten ze onmiddellijk over veel materiaal, eigendom van de stichters en tot dan toe ondergebracht bij de Royal Sport Nautique. Bovendien waren heel wat leden reeds onderlegd in de roeisport, daar ze vroeger lid waren van de oudste Brusselse vereniging. Reeds in 1878 behaalden ze talrijke overwinningen, waaronder zelfs de titel van Belgisch kampioen in skiff, die toen voor de eerste maal niet aan de Royal Sport Nautique werd toegekend.

De Brusselse Sport Nautique kende een dieptepunt gedurende de periode van 1878 tot 1880. Het ledenaantal daalde sterk en vooral aan jonge roeiers, waarvan een aantal de nieuwe roeiclub gesticht hadden, was een groot gebrek. Dit had als gevolg dat ook de resultaten op regatta's uitbleven.

1887 : Stichting van de Fédération Belge des sociétés d'aviron

Het initiatief om een Belgische federatie te stichten kwam vanwege de Brusselse verenigingen. Een eerste poging werd ondernomen in 1879 door de Cercle des Régates, in samenspraak met de Union Nautique de Bruxelles. Maar hun bedoeling was eerder een 'Brusselse' Federatie te stichten, met als voornaamste activiteit de jaarlijkse organisatie van wedstrijden te Brussel beter te regelen.

Toen op 29 februari 1880 alle Belgische verenigingen samengeroepen werden, om de oprichting van die federatie te bespreken, bleek er weinig interesse te zijn voor dit initiatief en het liep op niets uit.

Een tweede poging tot het stichten van een federatie, maar nu werkelijk een 'Belgische' federatie, werd in 1886 ondernomen door de Royal Sport Nautique de Bruxelles. Op haar initiatief kwamen op 2 juni 1886 afgevaardigden van de drie Brusselse verenigingen samen om een voorlopig project op te stellen, dat aan alle Belgische verenigingen werd voorgesteld.

Op 16 januari 1887 vond de stichtingsvergadering van de Fédération Belge des Sociétés d'Aviron plaats, met elf aanwezige verenigingen, waaronder de drie Brusselse verenigingen.

1888 : Eerste Belgische wedstrijd in outrigger voor acht met stuurman

Het wedstrijdroeien te Brussel kende rond de periode van 1880 tot 1890 een zware terugval. De Brusselse verenigingen, die tot dan toe op regatta een belangrijke rol speelden, slaagden er niet meer in de ploegen vanuit de provincies te verslaan. In de hoofdstad kende enkel het plezierroeien veel succes. Om het wedstrijdroeien terug leven in te blazen besloten de drie Brusselse verenigingen, op initiatief van de Royal Sport Nautique de Bruxelles, een jaarlijkse wedstrijd, tussen hen allen, in te richten. Oorspronkelijk werd een wedstrijd in zes met stuurman, een boottype dat rond de eeuwwisseling verdween, voorgesteld. Maar H. Colard, lid van de Cercle des Régates en voorzitter van de F.B.S.A., vond het beter een wedstrijd in outrigger voor acht met stuurman in te richten. Dit boottype bestond toen nog niet in België, maar was wel heel populair in het buitenland en alle belangrijke wedstrijden werden daar in dergelijke boten geroeid.

Op 10 juni 1888 vond de wedstrijd plaats, op het kanaal van Willebroek. De Union Nautique de Bruxelles, die wel op de voorbereidende vergaderingen aanwezig was, roeide niet mee, zodat de wedstrijd herleid werd tot een match tussen de Royal Sport Nautique en de Cercle des Régates. Het ganse gebeuren kende een enorme publieke belangstelling, en zelfs Leopold II was aanwezig. Naar aanleiding van dit succes werd beslist de wedstrijd jaarlijks te laten doorgaan, wat gebeurde in 1889 en 1890. Drie maal op een rij was de Cercle des Régates de overwinnaar. Vanaf 1891 werd de regatta niet meer ingericht.

Het doel van de Brusselse verenigingen was hiermee het wedstrijdroeien in de hoofdstad terug te doen bloeien. Dit doel werd pas vijf jaar later bereikt. Pas vanaf 1895 begonnen de Brusselse verenigingen, en dan vooral de Royal Sport Nautique, talrijke successen zowel op nationaal als op internationaal vlak te boeken. Die eerste wedstrijd in outrigger voor acht met stuurman in 1888 had wel een enorme invloed op de Belgische roeisport. Overal begon men dergelijke wedstrijden te organiseren en op 8 september 1888, dus drie maand na de eerste regatta, werd een Belgisch Kampioenschap van outriggers voor acht met stuurman ingericht. Dit ging door te Oostende, op het kanaal van Brugge, en weer slaagde de Cercle des Régates de Bruxelles erin de wedstrijd te winnen en werd dus de eerste Belgische kampioen in acht met stuurman.

1894-1910 : Een tweede bloeiperiode

In 1893 werd de Sport Nautique de Bruxelles gedwongen haar garage, opgericht in 1871, te ontruimen, omwille van de uitbreiding van de 'Ferme des boues'. In 1894 verhuisde de vereniging dan naar de Groendreef, waar een nieuwe garage werd opgetrokken. Hier kon ze blijven tot 1910 en in die periode, daar aan de Groendreef, werden talrijke successen op sportief gebied behaald.

In 1895 slaagde Fritz Miller erin Belgisch skiffkampioen te worden, waarbij hij zelfs de beruchte Brugse roeier Edouard Lescrauwaet versloeg. In datzelfde jaar won hij ook het Europees Skiffkampioenschap. In skiff werden nog meerdere overwinningen behaald : in 1901 en 1903 wonnen respectievelijk T. Condarès en X. Crombet, beiden roeiers van de Royal Sport Nautique, het nationale skiffkampioenschap.

Ook in acht met stuurman behaalde de roeivereniging verschillende overwinningen. Ze werd namelijk Belgisch kampioen in 1896, met de ploeg 'Huit de Coeur', in 1897, met 'Diable au corps' en in 1898 met de ploeg 'Royal'. Bovendien was er gedurende die jaren nog een sterke ploeg 'Saint Michel' van vier met stuurman, die in 1896 tweede en in 1897 eerste werd op de Europese Kampioenschappen.

Tenslotte was er nog de ploeg van dubbeltwee, bestaande uit X. Crombet en D. Claremboux, die kort na de eeuwwisseling bijna al de wedstrijden in dubbeltwee domineerde en in 1903 zelfs Europese kampioen werd. X. Crombet slaagde erin nog drie maal dit Europees Kampioenschap te winnen, in 1905, 1906 en 1908, telkens in een gemengde ploeg met roeiers van andere verenigingen.

In 1901 behaalde de Brusselse Sport Nautique zelfs de eerste plaats in de ranglijst van de Belgische verenigingen, wat voor een groot deel het werk van X. Crombet was.

In 1910 werd de Royal Sport Nautique de Bruxelles voor een tweede maal gedwongen van huisvesting te veranderen. De garage aan de Groendreef werd onteigend omwille van de uitbreiding van de Bassin Vergote en van het kanaal. Een nieuw boothuis werd opgericht op de Vilvoordse steenweg en werd ingewijd in 1911. Rond hetzelfde tijdstip bouwde ook de Union Nautique de Bruxelles hier haar nieuwe lokalen. Het terrein, dat tussen beide boothuizen in lag, was voorbehouden voor de Cercle des Régates, maar die roeiclub heeft zich daar nooit gevestigd.

1910-1987 : Verdere ontwikkeling binnen de oudste Brusselse roeivereniging

Gedurende de Eerste Wereldoorlog werd te Brussel, zoals overal in België, niet geroeid en in 1919 moest men op nieuwe basis herbeginnen, daar het ledenaantal sterk gedaald was door vier jaar inactiviteit. Maar de Royal Sport Nautique slaagde er al snel in terug succes te boeken. In 1922 won een ploeg van acht met stuurman zelfs het Belgische Kampioenschap. Maar na die overwinning brak toch een zware crisisperiode uit, die zou duren tot 1935.

Slechts heel weinig ploegen namen aan regatta's deel en er werden dan ook maar zelden overwinningen behaald. In 1935 kwam een heropleving met veel nieuwe leden en daardoor ook een aantal nieuwe ploegen in de beginnelingen- en juniorensklasse.

Bovendien behaalden in datzelfde jaar twee roeiers van de Royal Sport Nautique, Dieu en Kesler, de overwinning in het Belgische Kampioenschap van dubbeltwee, zowel in de seniores- als in de juniorensklasse. In die periode van 1936 tot 1939 werden tal van eerste plaatsen behaald, maar enkel in de lagere categorieën.

In de senioresklassen, de hoogste categorie, slaagde de vereniging er na 1935 niet meer in te zegevieren.

Door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd dit nog veel moeilijker doordat vele roeiers gemobiliseerd werden en het aantal wedstrijden sterk afnam. Gedurende de Tweede Wereldoorlog kende de Royal Sport Nautique de Bruxelles, vooral in 1943, een overrompeling van nieuwe leden. Tijdens die periode was er naast het roeien ook nog een grote bedrijvigheid. Er ontstonden namelijk een tennis- en een basketbalafdeling, voorbehouden voor de leden van de roeivereniging. Tenslotte werd ook een afdeling voor damesroeien opgericht.

Reeds van voor de oorlogsperiode en ook onmiddellijk erna was er sprake van een nieuwe onteigening van de gebouwen, omwille van de verbreding van het kanaal. Die keer werden de werken niet uitgevoerd en kon de vereniging in haar boothuis aan de Vilvoordse steenweg blijven.

1947 was het eerste jaar van een nieuwe bloeiperiode met tal van overwinningen op de Belgische Kampioenschappen. In 1947 werden twee van Belgische kampioenstitels behaald, in twee en vier met stuurman. In 1948 en 1949 won W. Collet het Belgisch skiffkampioenschap en in 1951 slaagde Demoulin erin die titel te behalen. In 1950 werd dan ook het nationaal kampioenschap in dubbeltwee gewonnen. Tenslotte werd dan nog in 1955 en 1956 het kampioenschap van vier zonder stuurman gewonnen, respectievelijk door een gemengde ploeg met de Cercle des Régates de Bruxelles en een gemengde ploeg met de Antwerps Sculling Club.

Hierna trad de Royal Sport Nautique niet meer op de voorgrond tot in 1965, wanneer C. Dehombreux aantrad. Hij behaalde acht maal op een rij, van 1965 tot 1972, de titel van Belgische skiffkampioen. Bovendien behaalde hij ook in dubbeltwee, samen met A. Heyché, vijf maal de overwinning in de Belgische kampioenschappen, namelijk in 1966, 1968, 1969, 1970 en 1972. Op de olympische spelen van 1972 in München slaagde dit duo erin de halve finale van de wedstrijd in dubbeltwee te bereiken.

Vanaf 1972 kende de Royal Sport Nautique de Bruxelles een zwaar dieptepunt. Overwinningen werden haast niet meer behaald, vele leden bleven weg, weinig nieuwe jonge leden traden aan en gedurende de laatste jaren werd maar weinig geroeid.

Besluit

De Royal Sport Nautique de Bruxelles, opgericht in 1865, speelde een belangrijke rol in de geschiedenis van de Belgische roeisport, vooral met betrekking tot de oprichting van de F.B.S.A. in 1887 en de introductie van de outrigger voor acht met stuurman in België in 1888.

Op sportief gebied kende de vereniging succes in de beginperiode (van 1869 tot 1877), maar ook rond de eeuwwisseling, wanneer verschillende Europese titels behaald werden. Tenslotte was er nog een laatste bloeiperiode van 1965 tot 1972 met Claude Dehombreux die tal van overwinningen behaalde op de Belgische kampioenschappen.

Gedurende de laatste vijftien jaar kent de Royal Sport Nautique de Bruxelles een zwaar dieptepunt, met een groot tekort aan jonge roeiers. De vereniging, die in 1990, haar 125ste verjaardag viert, hoopt door dit jubileumjaar, met tal van activiteiten, de roeisport in Brussel weer nieuw leven in te blazen.

Nawoord

Eind 1998 telde de "Royal" 245 leden. De praktijk van het roeien, die de drijfveer was voor de oprichting van de vereniging, vertoont de neiging terug te lopen. Men heeft dan ook verschillende nieuwe activiteiten ontplooid in andere sportdisciplines. Zoals tennis, tafeltennis (19 ploegen) en basketbal (2 ploegen).

Er bestaan plannen voor het oprichten van een overdekt basketbalterrein voor het jaar 2000.

Twee grote watersportwedstrijden blijven niettemin gehandhaafd : in februari de Winter Handicap op het kanaal en in september de internationale ragatta's op het watervlak van Haezewinkel (bij Mechelen).

In juli 1997 was de "Royal" het slachtoffer van een brandstichting die een deel van de installaties vernielde, vooral de bovenverdieping en het dak van het "Club House". Dank zij gunstige windomstandigheden kon de mooie houten voorgevel, die dateert van 1911, gespaard blijven.

De Franstalige Gemeenschapscommissie (Cocof) en de stad Brussel hebben de vereniging subsidies toegekend voor de heropbouw en de modernisering van de installaties. De werken werden voltooid in de loop van 1998 en de inhuldiging van de gerestaureerde lokalen vond plaats op 28 november 1998. De verblijfzaal is nog steeds versierd met het oorspronkelijke houtwerk en met de pentekeningen van de bekende Brusselse schilder Amédée Lynen, een grote vriend van de "Royal".

De vereniging wenst nieuwe leden aan te werven, bijzonder voor de discipline "roeien", een opwekkende sport ! De "Royal" is gelegen op de steenweg op Vilvoorde, 170 in Neder-over-Heembeek. Tel. 02/268.12.36.

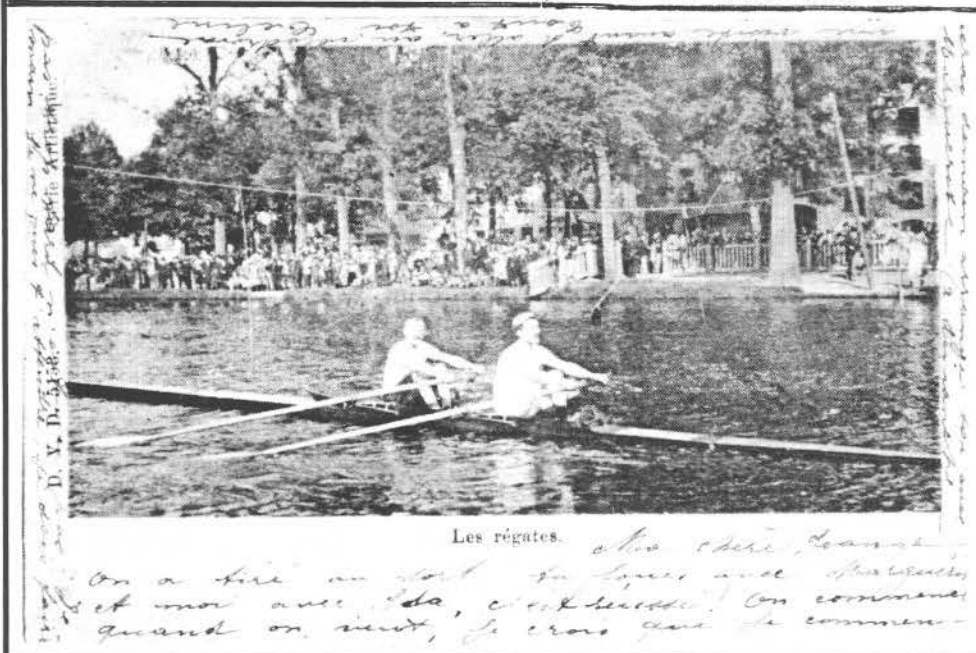
Nota van de redactie

Wie zei het ook weer : "Geen echte stad zonder water" ? Nu ja, is Brussel dan wel geen "stad aan de stroom", toch valt het niet te ontkennen dat het kanaal of de "Willebroekse Vaert", als kunstmatige waterloop, steeds een meerwaarde aan de stad geschonken heeft, zowel op economisch als op recreatief vlak.

Voor wat dit laatste betreft toont het voorafgaande artikel overduidelijk aan dat de Brusselse watersport sedert 1865, weliswaar met hoogten en laagten, talrijke beoefenaars kon warm maken. Niet alleen de roeisport werd op het voormalige grondgebied van Laken beoefend. Tot op de dag van vandaag vinden ook zeilers en jachtvaarders een veilige thuishaven vlak bij de Van Praetbrug.

De nieuwe belangstelling voor deze sportieve vrijetijdsbesteding werd dan ook, hoe kan het anders, verankerd in de naamgeving van Brusselse straten. Twee kleine verbindingsstraten tussen de Groendreef en de Antwerpsesteenweg : de Regattastraat en de Roeiersstraat, halverwege ter hoogte van het Vergotedok, herinneren aan een zeer lange geschiedenis van een boeiende en ook glorieuske sportdiscipline.

G. Vanden Bussche
D. Van Kriekinghe



Les régates.

DE RENOVATIE VAN DE CAMELIASERRE IN DE KONINKLIJKE SERRES VAN LAKEN

De Koninklijke serres van Laken, die Leopold II liet oprichten in het Koninklijk Domein tussen 1877 en 1902, zijn ongetwijfeld bekoorlijke bezienswaardigheden die elk jaar duizenden bezoekers naar Laken trekken.

Hun glas en ijzeren structuren hebben nochtans van ons vochtig en wisselvallig klimaat te lijden, moeten constant onderhouden worden en regelmatig een grondige opknapbeurt ondergaan. Dit is de taak van de Regie der Gebouwen.

De aanpak van de restauratiedossiers door de Regie is met de jaren geëvolueerd en verbeterd dankzij de evaluatie van vorige restauratiewerken en door nieuwe technologische mogelijkheden. Dit geldt voor het geheel van ons cultuurhistorisch patrimonium. Daaronder mogen het Koninklijk Paleis en de Koninklijke Serres enkele van de belangrijkste projecten genoemd worden.



De verscheidenheid in vormgeving en stijl van elke serre wordt bepaald door de architect. De belangrijkste architecten waren Alphonse Balat die classicistische bouwsels met veel ornamenten naliet en zijn opvolger Charles Girault, wiens gestileerde ontwerpen ontdaan zijn van overbodige versieringen. Anderzijds zijn de Koninklijke serres als eclectisch geheel de weerspiegeling van de tijdgeest eind negentiende eeuw, toen men romantische idealen koppelde aan de nieuwe technische mogelijkheden.

De renovatiewerken van de serres werden opgestart in 1988. De Banketserre en de Foyerserre, beiden van de hand van architect Charles Girault, werden in 1988 en 1992 gerenoveerd. Daarna volgde de Oranjerievleugel in 1993, de Monumentale Schouwen in 1995 en de Theaterserre in 1998.

Als slotstuk van een reeks indrukwekkende realisaties volgt de renovatie van de Cameliaserre. Deze serre, of Marquetserre behoort tot de classicistische stijl en ontleent haar naam aan de unieke collectie camelia's die Leopold II erin verzamelde, alsook aan haar architect Henri Marquet. Ze heeft een vloeroppervlakte van 700m² en een glasoppervlakte van 1250m² en werd gebouwd in 1902.

De Cameliaserre bevat maar liefst 105 ton staal voor een volume van 6800m³.

Het grootste deel van de renovatie komt neer op een heropbouw van de serre. De ganse constructie zal gedemonteerd en in een atelier gereconstrueerd worden. De renovatie werd opgestart in oktober 1999 en zal voltooid zijn in de helft van 2001.

De Regie der Gebouwen heeft gedurende de voorbije tien jaar op voldoende wijze aangetoond dat, door de hier geleverde inspanning, de luister van dit stuk cultureel erfgoed in ere zal hersteld worden.

Geraadpleegde bron :

Toespraak van de Heer Rik Daems, Minister van Telecommunicatie en Overheidsbedrijven en Participaties ter gelegenheid van het persbezoek op vrijdag 15 oktober 1999 aan de Koninklijke serres van Laken.

G. Vanden Bussche



EEN LAKENSE "LOVE STORY"

In de zesde jaargang, nr. 3 van maart 1995, pp 11 tot 16, van LACA Tijdingen, hebben wij een uittreksel gepubliceerd van een briefwisseling tussen twee Lakense jonge mensen, tijdens de periode van april 1921 tot november 1923.

Het ging om Joseph Emile Purnode, toen wonende Moorsledestraat nr. 83 en Jeanne De Decker, wonende Emile Bockstaellaan nr. 78. Haar vader baatte een transportfirma met vrachtwagens uit, evenals een verhuurbedrijf van luxewagens.

Wij vroegen ons af wat er van deze idylle gekomen was. Nu kunnen wij bevestigen aan de hand van de registers van de burgerlijke stand van de Stad Brussel dat :

Purnode Joseph, Emile, geboren in Wingene op 27 april 1890 en overleden in Laken op 19 juni 1948, op 9 november 1923, huwde met De Decker Jeanne, geboren in Laken op 26 juni 1901 en er gestorven op 24 augustus 1979.

Jeanne was dus weduwe op 47-jarige leeftijd en is hertrouwd. Wij weten echter niet of dit echtpaar kinderen had.

Wat er ook van zij, weten we nu dat het tussen de twee geliefden op een "*happy end*" eindigde.

D. Van Kriekinghe
Vertaling : J. Fransman

DE HAVEN VAN BRUSSEL

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest liet onlangs een interessante brochure verschijnen over de oorsprong van de Haven van Brussel. Daar deze haven zich grotendeels op het grondgebied van Laken bevindt, dachten wij dat het geschikt was hierover een samenvatting in LACA Tijdingen te publiceren. De brochure is voortreffelijk samengesteld en wij beperken ons enkel tot het citeren van bepaalde uittreksels, om zodoende een volledig overzicht te geven van het onderwerp.

De geschiedenis van de haven van Brussel is intrinsiek verbonden met de Zenne. Voordat de vaart van Willebroek werd gegraven, was de Zenne de enige bevaarbare waterweg waarover de Brusselse handelaars beschikten, en die de boten in staat stelde van Brussel naar de haven van Antwerpen te varen en op die manier de Noordzee te bereiken. Die enige vaarweg had evenwel drie grote gebreken.

Ten eerste kreeg de rivier bij regenweer soms rampzalig hoge waterstanden, terwijl het debiet ervan bij droogte ontoereikend was en de scheepvaart onmogelijk maakte.

Verder verzandde de rivier geleidelijk aan, omdat in die tijd te weinig technische middelen voorhanden waren om dit te verhelpen, terwijl de boten steeds meer diepgang vereisten. Ook het goed functioneren van de watermolens kwam daardoor in het gedrang.

Tenslotte kreeg het verkeer af te rekenen met de stad Mechelen, die moeilijk deed en op grond van een in 1301 verleend tolrecht kon eisen dat elke boot zijn lading naar de haven van Mechelen moest brengen om er belasting op zout, vis, enz... te betalen. De boten waren verplicht vijf kilometer ver de Dijle op te varen om hun lading op de markt van Mechelen te lossen, vervolgens te herladen en de Dijle af te varen om, uiteindelijk, hun reis te kunnen voortzetten. Die verplichting was de oorzaak van heel wat ruzie tussen Brusselaars en Mechelaars. Laatst genoemden wilden verhinderen dat de Brusselaars de doorvaart zouden forceren en gingen zelfs zover nabij Heffen een ketting over de Zenne te spannen.

Om dit heuvel te verhelpen waren de Brusselaars verplicht een noodoplossing te zoeken. Het is sinds Filips de Goede dat de gezagsdragers zich werkelijk bewust geworden zijn van het belang van de aanleg van een alternatieve scheepvaartroute.

Na de mislukte pogingen om in de Zenne "sluizen" te bouwen, heeft Filips de Goede vanaf 1436 aan de stad Brussel in een octrooi de toestemming verleend om de bedding van de Zenne op Brabants grondgebied uit te baggeren, uit te diepen, te verbreden en recht te maken.

Hij heeft ook in die tekst de plannen opgenomen die dateerden uit de periode van het bewind van Johanna van Brabant (1356 - 1406); daarin werd voorgesteld een kanaal aan te leggen tussen Brussel en de Schelde, en de Zenne stroomopwaarts naar Henegouwen te kanaliseren. Maar door het verzet van de steden Vilvoorde en Mechelen werden die plannen nooit uitgevoerd.

Zowat veertig jaar later, op 4 juni 1477 heeft Maria, Hertogin van Bourgondië een charter verleend waarin zij het octrooi van haar grootvader bevestigde en de toestemming verleende voor de aanleg van een kanaal om Brussel met de Rupel en de Schelde te verbinden.

Maar het project werd niet uitgevoerd. Dat was te wijten aan het overlijden van Karel de Stoute. Tot dan toe waren de gezagsvoerders de Brusselaars eerder gunstig gezind geweest. Maar dat veranderde met Aartshertog Maximiliaan, die de Mechelaars als dank voor bewezen diensten tijdens zijn oorlogen verschillende privileges verleende, waaronder de heffing van tolrecht, waardoor het conflict opnieuw werd aangewakkerd.

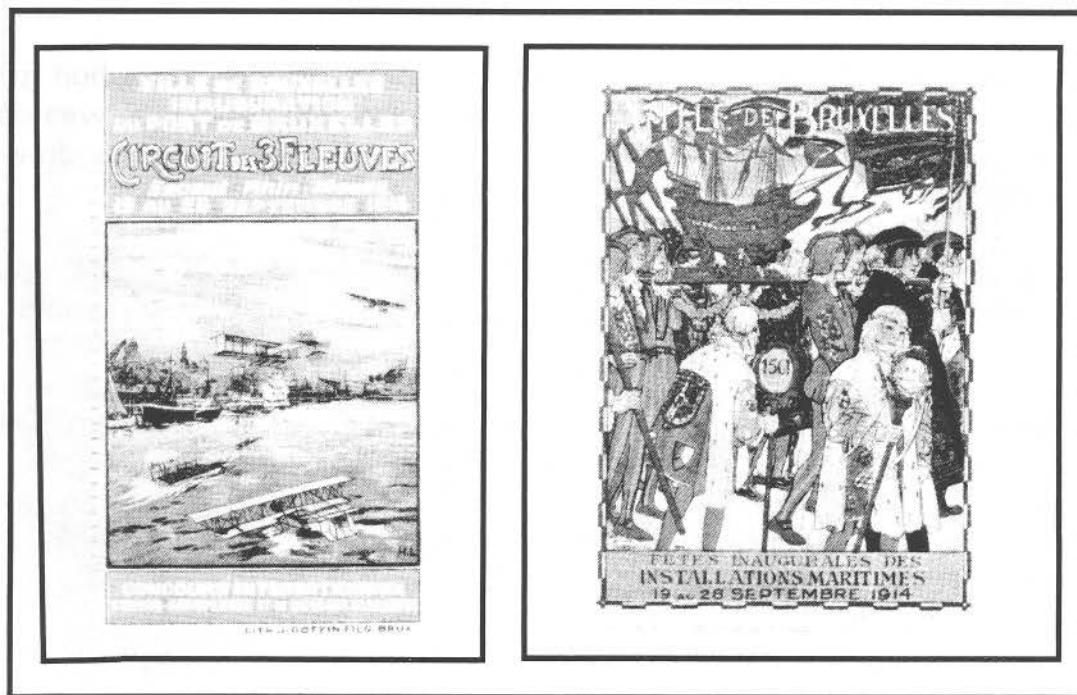
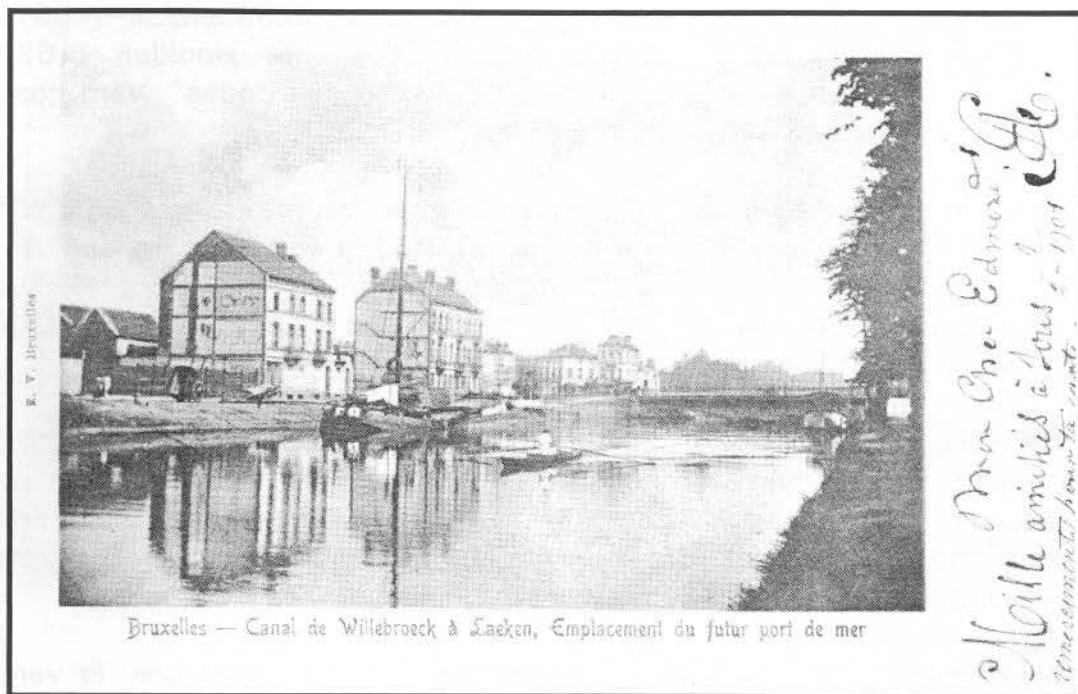
Het conflict dat twee eeuwen duurde werd definitief beslecht op 7 juni 1531 onder het bewind van Keizer Karel, die de Brusselaars ontsloeg van de omweg en het overladen van hun goederen op de markt van Mechelen.

Om het plan van de aanleg van het kanaal tot een goed eind te brengen werd een commissie opgericht, die bestond uit de afgevaardigden van Keizer Karel en van de stad Brussel. Een van deze laatsten onderscheidde zich in het bijzonder, met name Jean de Loquenghien (1517 - 1574), de latere " amman" (officier van de Prins) van de Stad. Hij wordt als de vader van het kanaal beschouwd.

Op 16 juni 1550 nam de Loquenghien met een eerste houweelslag in Willebroek de leiding van de werkzaamheden die een tiental jaren zouden duren. De totale prijs voor het nieuwe kanaal werd geraamd op 700 of 800.000 florijnen, die betaald werd door de Brusselse bevolking.

Op 10,11 en 12 oktober 1561 werd door een enthousiaste menigte deelgenomen aan de feestelijkheden naar aanleiding van de openstelling van het kanaal (28 kilometer lang, 8 tot 10 meter breed en 2 meter diep),dat door sommigen als het achtste wereldwonder werd beschouwd. Het aanvankelijk geplande feest van drie dagen werd uiteindelijk een volksfeest dat een ganse week duurde.

Het kanaal was uitgerust met de modernste technische middelen van die tijd. Er waren vier sluizen (Drie-Fonteynen, Humbeek, Tisselt en Groot-Willebroek) waardoor het verval van veertien meter kon worden overwonnen.



De vaart van Willebroek kwam de stad binnen via de " Porte du Rivage" of Vaartpoort, thans het IJzerplein. De haven van Brussel bestond uit verschillende dokken die binnen de stad werden gegraven : het Schuitendok (1561), het Koopliedendok (1561),het Sint-Katelijnedok (1562) ,het Hoodok (1639), het Mestbakdok (1639) waar het vuilnis van de " Ferme des Boues" werd gestort, en tot besluit het Werfdok (1820) en het Handelsdok (1830).

De namen van de dokken verwijzen naar ofwel hun geografische ligging, ofwel de functie die zij hadden. In het Sint-Katelijnedok legden vooral boten aan die zware goederen vervoerden en die konden worden gelost met behulp van een indrukwekkende houten kraan. Dit dok werd dichtgegooid in 1850 tijdens de saneringswerken in de wijk

De haven bestond niet alleen uit dokken. Voor de exploitatie waren ook kaaien, openbare depots en stapelhuizen nodig. Op het einde van de XVIIIe eeuw kende het handelsverkeer een zodanige ontwikkeling dat de bouw van een stapelhuis noodzakelijk werd. Het was bedoeld om als doorvoermagazijn te dienen. Het werk, onder de leiding van architect Nivoy, werd in december 1781 voltooid.

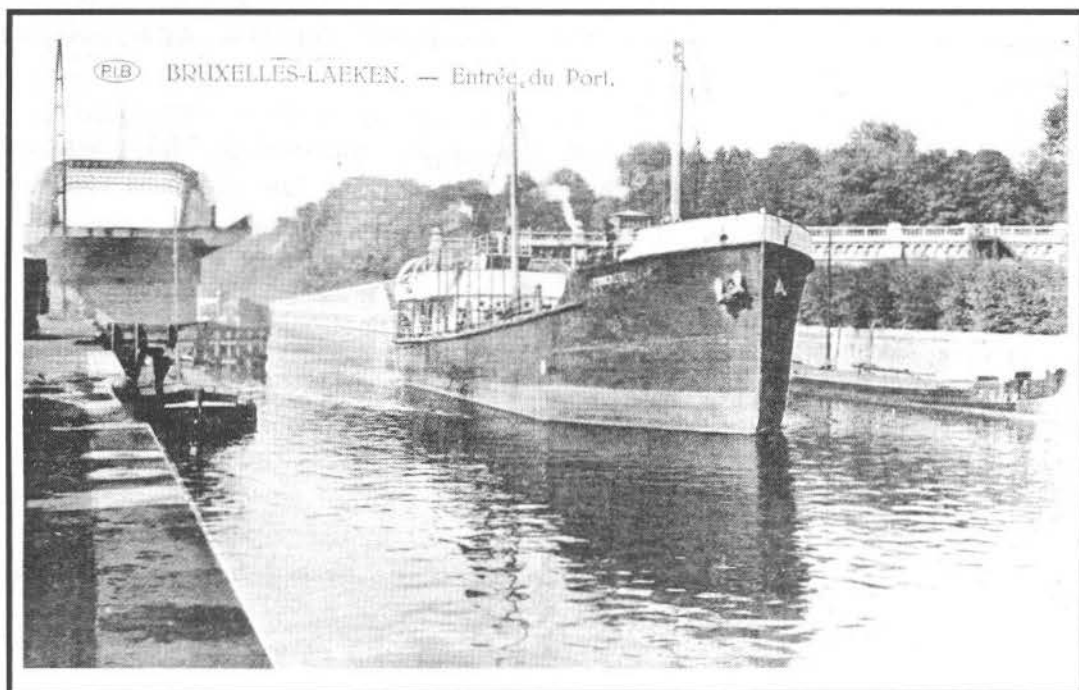
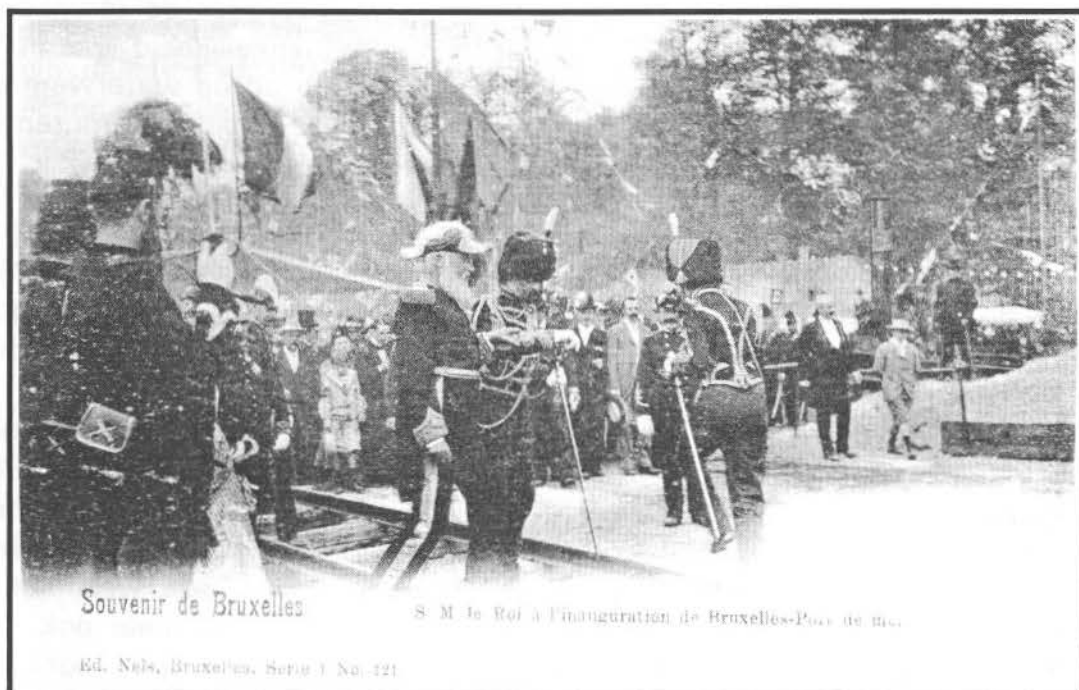
De ontwikkeling van de haven veroorzaakte stedelijke veranderingen. Er verdwenen heel wat moerasgebieden en er ontstonden nieuwe stadswijken. Zeer snel werd de wijk van de vaart beschouwd als één van de uitverkoren promenades van de bourgeoisie. In 1704 werd de oostelijke vaartdijk verbreed; de wijk werd een beroemde promenade van Laken tot Brussel die de Groendreef of de " Tour-à-la mode" werd genoemd.

De nieuwe haven had ook sociale gevolgen. De schippers wisten via hun gilde hun invloed te vergroten. Daarbij kwam nog een groot aantal verenigingen waaronder de confrérieën van de lijnlopers, de dokwerkers, de sjouwers, de kraandrijvers, de kruiers en de beëdigde commissionairs.

Op het einde van de XVIIIe eeuw kwamen bedrijven zich nabij de waterweg vestigen en gaven zodoende de aanzet tot de industrialisering van de omgeving van de vaart.

Tijdens het Franse regime kende de vaart een periode van achteruitgang en beschadigingen. De noodzakelijke herstelwerkzaamheden werden in 1802 uitgevoerd. Het is ook in die periode dat de haveninstallaties en de waterwegen in onze streken een nieuwe start namen, o.a. het plan en het eerste werk van het tweede kanaal , dat van Brussel naar Charleroi.

Het is in het Hollandse tijdperk dat voor het eerst het plan werd opgevat om van de haven van Brussel een zeehaven te maken. Willem I van Oranje Nassau vroeg ingenieur Teichmann te onderzoeken of het mogelijk was de zee te bereiken door de kleine Zenne naar de Schelde af te leiden en door de vaart zes meter diep te maken, om haar te kunnen openstellen aan de beginnende stoomscheepvaart . Het plan werd opgegeven wegens de prijs die er aan verbonden was (2.600.000 florijnen).



Het onafhankelijke België stelde een ander plan voor : het kanaal uitdiepen tot 3.30 meter, nieuwe dokken aanleggen en grote opslagplaatsen bouwen. In 1863 kreeg Brussel van de Belgische regering vrije toegang tot de zee door de terugkoop van Nederland van het tolrecht op de Schelde dat bij de onafhankelijkheid was verleend. Dank zij de bloei van de industrie drong de noodzaak zich op de waterweg tot een zeekanaal om te vormen en een nieuwe haven aan te leggen buiten de muren.

In 1868 werd een nieuwe methode geïntroduceerd voor het trekken van de aken : de boten werden gesleept door middel van een verzonken ketting zonder eind, hetgeen leidde tot de afschaffing van het trage jagen. Dertig jaar later werd die methode om reden van onderhouds- en energiekosten door het havenbestuur opgegeven. Zij werd in 1899 door stoomslepen vervangen.

In 1881 werd de " Cercle des Installations Maritimes " opgericht. Het doel van de " Cercle " was een beleid te voeren dat gericht was op de aanpassing van het kanaal en van de haven van Brussel. In 1883 organiseerde de " Cercle " het eerste congres van de binnenscheepvaart. Vijftien jaar later , op 13 juni 1896 werd de " Naamloze Vennootschap Zeekanaal en Haveninrichtingen " opgericht. Deze was niet alleen verantwoordelijk voor de bouw van het nieuwe havencomplex, maar ook voor de exploitatie van het kanaal en van de haven.

In 1897 verwierf de stad op de vlakte van Turn en Tassis de terreinen die voor de bouw van de haven noodzakelijk waren. De eerste steen aan het Vergotedok werd gelegd op 22 juli 1900 door Leopold II. Tussen 1910 en 1911 werden de vroegere binnendokken dichtgegooid en werd het oude stapelhuis afgebroken, om plaats te maken voor het nieuwe havenstation en voor nieuwe opslagplaatsen en bijbehorende gebouwen.

De openstelling van het nieuwe kanaal, die op 20 september 1914 was gepland, ging niet door wegens het uitbreken van de oorlog. De nieuwe zeehaven van Brussel werd op 12 november 1922 door Albert I ingewijd. Er konden schepen aanleggen van 3000 ton, met een lengte van 106 meter, een breedte van 15 meter en een diepgang van 5,80 meter.

In de inleiding van voorgenoemde brochure beklemtoont de Staatssecretaris belast met het toezicht op de Haven van Brussel dat die in blakende gezondheid verkeert. Dat wordt aangetoond door o.a. de sterke stijging van het globale verkeer (18 miljoen ton goederen per jaar), de groei van de privé tewerkstelling (bijna 8000 banen), de omvang van de afgeleide tewerkstelling (ongeveer 3000 jobs), en de grote verscheidenheid van de industriesectoren die in het havengebied gevestigd zijn.

Samenvatting : Georges Vanden Bussche

Geraadpleegde bron :

¹ Van Brussel naar Zee - De oorsprong van de haven. Brussel Hoofdstedelijk Gewest, Kapitein Crespelstraat 35 ,1050 Brussel. Tel. 508.79.11-Fax. 514.48.60.

BLIJVENDE HARTSTOCHT OP HET KERKHOF VAN LAKEN

Er kunnen veel redenen zijn om op het Lakense kerkhof aanwezig te zijn. Het moment in de week kan willekeurig gekozen zijn. Maar soms ga je er heen op een welbepaalde dag, om een bekende een laatste rustplaats te geven, om met Allerheiligen of andere dagen de afgestorvene te herdenken.

Je kan ook de dag kiezen om iets zéér speciaals dat eigen is aan dit kerkhof te gaan bekijken. Zelfs dan kan het tijdstip van de dag een rol spelen en tellen de minuten. De tijdeloosheid van het eeuwige leven, de tijd die voor de overledenen niet meer telt, dat gevoel van tijdelijkheid dat zo sterk aanwezig is op het kerkhof worden dan even vergeten.

We wandelen tot aan het einde van de begraafplaats. Daar bevinden we ons aan het beeld "*De Denker - Le Penseur*". Rechts ervan staat een zeshoekig gebouwtje dat de begraafplaats van Leonce Evrard herbergt. Een glazen koepel dekt de constructie af. Op de persoon van Leonce Evrard zullen we later kort terug komen.

Deze koepel zorgt hier voor een speciaal effect. Daarvoor moet je hier zijn op 25 juni, maar niet op maandag (wekelijkse sluitingsdag). Wel moet de zon schijnen tussen elf uur dertig en twaalf uur. Wat je dan ziet is wat al decennia lang de ingenieuze bouwmeester had berekend bij zijn ontwerp.

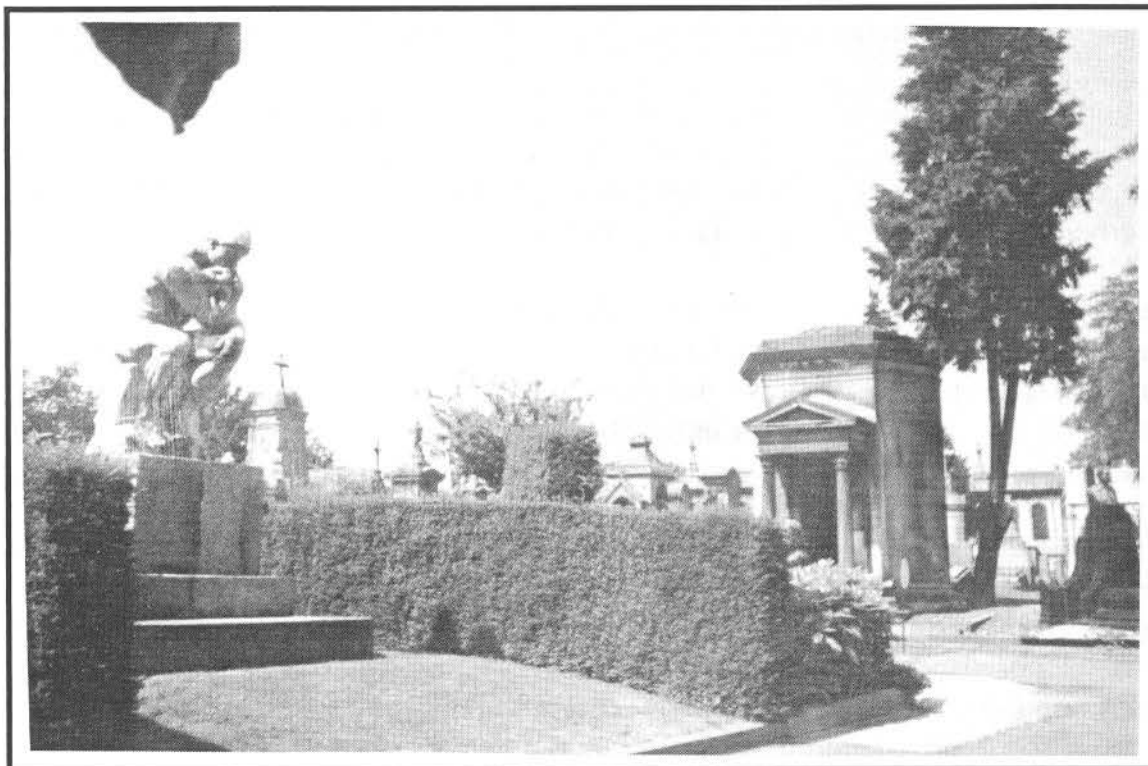
Eerst verschijnt een ellips op één muur. Naarmate wij ten opzichte van de zon draaien worden twee ellipsen die in elkaar vloeien op de hoek van de twee muren geprojecteerd. Nadien verschuift de ellips naar de andere muur. Zoals uit bijgaande foto blijkt creëren de ellipsen een hartvorm die door de sterkte van de zonnestrallen verscherpt wordt afgetekend op de beide muren.

Maar er is nog iets wonderlijks. De treurende vrouw, haar aangezicht naar de muur gericht, heft het ganse jaar door de arm naar boven, maar die houding is niet zomaar willekeurig. De hand wordt belicht door de zonnestraling in het lichtende hart ! Hand en hart zijn even met elkaar verbonden, maar kortstondig, want de zon en de aarde wentelen verder zonder ophouden naar het volgende jaar toe, eeuwig.

Mevrouw C. Pourvoyeur was er die dag aanwezig en bezorgde ons navolgende unieke foto's.

Waarvoor onze dank.

H. Verstraete.



Boven

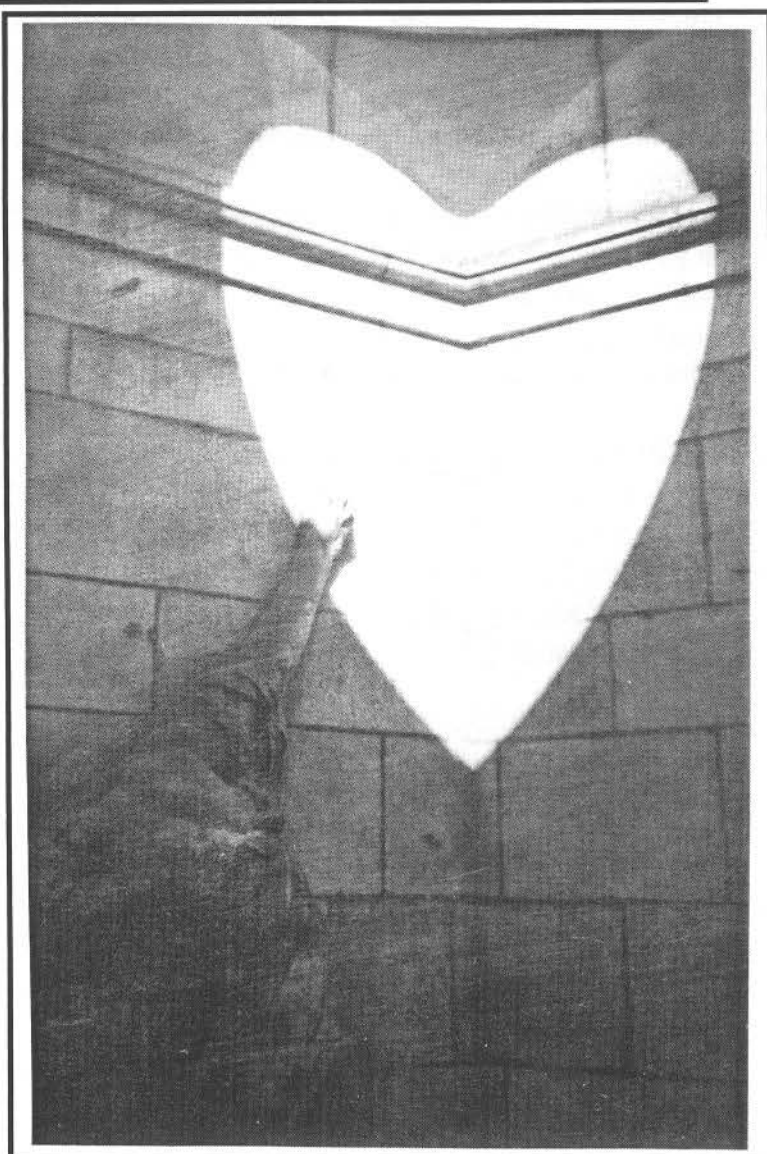
Grafmonument

Leonce Evrard naast hoge boom.

Hij woonde in Ukkel, de Lonchampsstraat nr. 137 en overleed er op 21 oktober 1919.

Rechts

Hartvormige lichtinval binnen in paviljoentje, de verlichte hand van beeldhouwde treurende vrouw



EEN DITJE EN EEN DATJE OVER ENGELSE LANDSCHAPSKUNST EN SAKSEN COBOURG

In haar biografie over Jane Austen (°1775) beweert biografe Elizabeth Jenkins (in 1938, herzien 1986), dat de appreciatie voor de picturale schoonheid, bezongen in dicht- en schilderkunst midden 18^{de} eeuw, de grootschalige landschappelijke aanleg zoals in parken in ruime mate heeft beïnvloed. Zij verwijst hierbij naar de landschapsarchitecten W. Kent en Capability Brown van wie sprake was in het artikel Claremont-Schoonenberg (december 1998). Ook haalt zij Thomas Gilpin aan, een dominee, die van 1792 tot 1798 in zijn geschriften wijst op de bevallige natuurpracht die Engeland als vanzelf heeft in zijn landschappen.

Derhalve, vindt hij, moet het genieten ervan niet beperkt blijven tot rijke landeigenaars die hun eigen park opnieuw inrichten. Ook de arme mensen moeten kunnen rondkijken en genieten. Zijn observaties zouden zeer duidelijk weerspiegeld zijn in Jane's Austens novellen "*Sense and Sensibility*" en "*Pride and Prejudice*", beide tot films verwerkt.

In diezelfde biografie vertelt E. Jenkins dat voornoemde novellen, gelezen en zeer geapprecieerd werden door de toenmalige Engelse Prins Regent, de latere George IV (1811 - 1820; 1820 - 1830) bouwheer van The Pavilion in Brighton die een uitgebreide bibliotheek herbergde. Omdat George III (1738 - 1820) zeer oud werd, bleef zijn oudste zoon ook lang de werkeloze opvolger, die zijn dagen probeerde te vullen met vermaak en buitensporige verkwistingen.

Tot een van die verkwistingen behoort de bouw van een villa (1788), verbouwd tot "*The Pavilion*" (1815), dat de één ook nu nog een nachtmerrie vindt, de ander een fantastisch droombeeld. Het zou een Moorse stijl moeten voorstellen met zwierige torentjes en uienkoepels, de binnendecoratie is navenant.

De bibliothecaris S. Clarke Rev. kreeg de opdracht om Jane Austen in die bibliotheek rond te leiden (november 1814). Het was in The Pavilion dat de kandidaat-bruidegom prins Leopold van Saksen Coburg Gotha verbleef, in afwachting van de huwelijksplechtigheid met erfprinses Charlotte (1816).

Onder de genodigden bevond zich ook voornoemde S. Clark Rev. Hij meldde nadien in een brief aan Jane Austen dat bij hem toen het idee rees om haar volgende novelle aan Prins Leopold op te dragen.

De novelle zou moeten handelen rond een historische romance "*Illustration of the history of the august house of Coburg*", die, volgens hem, stellig met veel interesse zou gelezen worden. Jane antwoordde hem dat zij wel begreep dat een historische roman gebaseerd op het Huis van Saksen Coburg Gotha méér geld voor haar zou opbrengen dan het huiselijke landelijke leven waarover zij schrijft. Zij voelde zich echter toch niet geroepen om dergelijk onderwerp te behandelen.



	pag.
1. - Ten Geleide (L. Candau) 1. Poesjkinplein - Laken 2. Eerste reacties op het themanummer 3. Rondvraag	1 - 7
2. - Over het themanummer "Het Gemeentehuis van Laken" H. Verstraete	8
3. - Royal sport nautique de Bruxelles G. Vanden Bussche D. Van Kriekinghe	9 - 16
4. - De Cameliaserre G. Vanden Bussche	17 - 18
5. - Een Love Story D. Van Kriekinghe	18
6. - De Haven van Brussel Samenvatting : G. Vanden Bussche	19 - 24
7. - Blijvende hartstocht op het kerkhof van Laken H. Verstraete	25 - 26
8. - Een ditje en een datje over Engelse landschapskunst en Saksen Coburg H. Verstraete	27
INHOUD	28

